

Delrapport for 2021 fra arbeidsgruppen som skal kartlegge økonomiske konsekvenser av covid-19- situasjonen for kommunesektoren

August 2021

Innhold

1	Innledning	3
1.1	Bakgrunn	3
1.2	Arbeidsgruppens mandat.....	4
2	Økonomiske konsekvenser av covid-19-situasjonen	6
2.1	Utviklingen i 2021	6
i.	Anslag for 1. halvår.....	6
ii.	Nærmere om 2. halvår	8
2.2	Tallgrunnlag og metode	10
2.3	Merutgifter og mindreinntekter i tjenestene i 1. halvår 2021	12
i.	Kommunene	12
ii.	Fylkeskommunene.....	15
2.4	Skatteinntekter og lønns- og prisvekst.....	17
2.5	Merutgifter ved avviklingen av stortingsvalget 2021	17
	Vedlegg 1 Spørreskjema til kommunene og fylkeskommunene	19
	Vedlegg 2 Økte bevilgninger til kommunesektoren gjennom 2021 som følge av virusutbruddet.....	25
	Vedlegg 3 Økonomiske konsekvenser og økte bevilgninger som følge av virusutbruddet i 2020.....	28

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Regjeringen satte i april 2020 ned en arbeidsgruppe for å gå gjennom hvilke typer utgifter og inntekter som blir påvirket av utbruddet av koronaviruset, og gi et anslag på hvor mye de ulike typene utgifter og inntekter utgjør. Arbeidsgruppen består av representanter fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Finansdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet, kommunesektoren og KS.

Stortingets anmodningsvedtak nr. 414 (2019–2020) av 19. mars 2020, sa at kommunene og fylkeskommunene skal kompenseres for urimelige virkninger av skattesvikt, inntektsbortfall og merutgifter i forbindelse med håndteringen av smittesituasjonen og endret økonomisk utvikling siden vedtatt statsbudsjett.

Stortinget ba i anmodningsvedtak nr. 718 (2019-2020) av 17. juni 2020 om at regjeringen i tilknytning til nysalderingen av statsbudsjettet for 2020 vurderte behovet for kompensasjon til kommunesektoren i lys av ny informasjon både om merutgifter og inntektsbortfall i kommunesektoren, utvikling i skatteinngang og lønns- og prisutvikling.

Arbeidsgruppen publiserte 15. oktober 2020 en [delrapport](#) med sine første vurderinger av de økonomiske konsekvensene av virusutbruddet for kommunesektoren i 2020,¹ som et bidrag til beslutningsgrunnlaget i regjeringens vurdering til nysalderingen av 2020-budsjettet.

Arbeidsgruppen publiserte 29. mars 2021 en [sluttrapport](#) for 2020 med sine endelige vurderinger av 2020, basert på oppdaterte tall for 2020. Arbeidsgruppen gjorde da også en første vurdering av de anslagene for 1. halvår 2021 som ble lagt til grunn i Prop. 1 S Tillegg 1 (2020–2021).

Våren 2021 ble arbeidsgruppens mandat utvidet og arbeidet forlenget til august 2021. Arbeidsgruppen ble bedt om også å kartlegge 1. halvår 2021, med sikte på også å gi anslag for 2. halvår. I denne rapporten presenterer arbeidsgruppen sine anslag for 1. halvår 2021 for de ulike tjenestene og gir sine betraktninger rundt prognosene for 2. halvår basert på det innsamlede tallmaterialet.

Mandatet for arbeidsgruppen ble i august 2021 ytterligere forlenget. En siste rapport for 2021 skal avgis innen 1. april 2022. Rapporten skal inneholde arbeidsgruppens anslag for nødvendige merutgifter og mindreinntekter for 2021.

¹ Arbeidsgruppen gjør ikke egne vurderinger av kommunesektorens skatteinntekter, men legger Finansdepartementets skatteanslag til grunn. Det samme gjelder deflatoren for kommunale utgifter.

1.2 Arbeidsgruppens mandat²

Bakgrunn

Utbruddet av koronaviruset vil i betydelig grad påvirke kommunenes og fylkeskommunenes inntekter og utgifter i 2020 og 2021. Det er imidlertid stor usikkerhet rundt hvor store de økonomiske konsekvensene av virusutbruddet vil være.

Som følge av dette nedsatte regjeringen en arbeidsgruppe med representanter fra staten og kommunesektoren for å gi faglige vurderinger av de økonomiske konsekvensene som koronautbruddet har hatt for kommunesektoren.

Gjennom 2020 og 2021 har det i flere runder blitt iverksatt ekstraordinære økonomiske tiltak rettet mot kommunesektoren, hvorav mesteparten har vært begrunnet med koronapandemien. De kompensierende bevilgningene til sektoren er i stor grad utbetalt gjennom de ordinære kriteriene i rammetilskuddet, i tillegg til at det er bevilget skjønnsmidler som fordeles av statsforvalterne etter behov.

Mandat

Arbeidsgruppen skal:

1. Systematisk gå gjennom hvilke typer utgifter eller inntekter som blir påvirket av koronapandemien både direkte og indirekte.

Dette kan for eksempel knytte seg til merutgifter/mindreinntekter som reduserte foreldrebetalingene innen barnehage og SFO, reduserte inntekter innen kultur, idrett og kollektivtransport, økte utgifter til sykehjem og hjemmetjenester, økte utgifter til TISK, vaksinasjon, smittevernutstyr og andre helserelaterte utgifter, transportbehov, større behov for renhold for å forebygge smitte e.l. Konjunkturrelaterte merutgifter som for eksempel sosialhjelp utgifter skal også kartlegges. Det kan også knytte seg til mindreutgifter/merinntekter som f.eks. reduserte reiseutgifter.

Arbeidsgruppen skal ikke gjøre egne vurderinger av kommunesektorens skatteinntekter, men legge Finansdepartementets skatteanslag til grunn. Det samme gjelder deflatoren for kommunale utgifter.

2. Gi et anslag på hvor mye de ulike typene utgifter og inntekter under punkt 1 utgjør.

Arbeidsgruppen skal ikke drøfte spørsmål rundt størrelsen på kompensasjon av merutgifter og mindreinntekter. Arbeidsgruppen skal bestå av representanter fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Finansdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Samferdselsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet og KS. Kommunal- og moderniseringsdepartementet leder arbeidsgruppen.

² Sist oppdatert 26. august 2021, hvor arbeidsgruppens arbeid ble forlenget til våren 2022, jf. siste avsnitt i under punkt 2.

Arbeidsgruppen skal levere en rapport innen august 2021 med arbeidsgruppens anslag for nødvendige merutgifter og mindreinntekter for 1. halvår 2021. I tillegg skal det tas sikte på å gi anslag for 2. halvår 2021. Rapporten skal også inneholde arbeidsgruppens anslag for kommunenes eventuelle merutgifter ved å gjennomføre valget høsten 2021 som følge av pandemien.

En siste rapport for 2021 skal avgis innen 1. april 2022. Denne rapporten skal inneholde arbeidsgruppens anslag for nødvendige merutgifter og mindreinntekter for 2021.

2 Økonomiske konsekvenser av covid-19-situasjonen

2.1 Utviklingen i 2021

Kommunesektorenes merutgifter og mindreinntekter i 2020 var i stor grad knyttet til nasjonale tiltak og et høyt smittetrykk generelt. De første ukene av pandemien var preget av strakstiltak og nasjonal nedstenging, før det ble en gradvis gjenåpning fram mot sommeren 2020. En ny smittebølge på senhøsten 2020 og serv vinteren 2021 førte til nye nasjonale innstramminger og lokale tiltak i områder med høy smitte. Vaksineringsen av befolkningen startet opp rundt årsskiftet. I takt med at vaksineringsen tiltok gjennom våren og sommeren 2021 og smittetrykket avtok, kunne de nasjonale smitteverntiltakene trappes gradvis ned. Fra medio juli økte smittetrykket igjen, og smitten har tiltatt ytterligere siden midten av august og fram mot avleggelsen av arbeidsgruppens rapport. I den siste smittebølgen har smitten i større grad kommet blant unge voksne, som i mindre grad er fullvaksinert, og blant barn og unge, som ikke er vaksinert. Situasjonen utover i 2021 har i større grad vært preget av lokale smitteutbrudd og ulike tiltaksnivåer i ulike kommuner. Dette tilsier at det vil være større variasjoner mellom kommuner i 2021 enn det var i 2020.

i. Anslag for 1. halvår

Arbeidsgruppen har kartlagt hvilke nødvendige merutgifter og mindreinntekter kommunesektoren har hatt som følge av utbruddet av koronaviruset. Anslagene omfatter merutgifter og mindreinntekter som er *direkte og indirekte relatert til virusutbruddet*. De direkte merutgiftene omfatter for eksempel utgifter til smittevernutstyr, testing og testkapasitet, smittesporing og vaksineringsen, lønnsutgifter og kompensasjon til henholdsvis egne ansatte og til fastleger som har vært i isolasjon og karantene, og økt renhold.³ Det omfatter også ekstrautgifter til avvikling av stortingsvalget som følge av pandemien. De direkte mindreinntektene omfatter for eksempel lavere brukerbetaling, stengte kultur- og fritidstilbud, og bortfall av billettinntekter for kollektivtransporten. Mens de direkte mindreinntektene i 2020 var betydelig inntektssvikt som følge av den nasjonale nedstengningen, har inntektsbortfallet i 2021 vært mer påvirket av smittespredningen og tiltaksbyrden lokalt. Bortfall av billettinntekter i kollektivtransporten og stengte kultur- og fritidstilbud utgjorde det største inntektsbortfallet.

De indirekte merutgiftene og mindreinntektene er økonomiske konsekvenser for kommunale og fylkeskommunale oppgaver som kun indirekte følger av virusutbruddet. Dette omfatter for eksempel reduserte inntekter fra havnevirksomhet og parkering.

Samlet anslås totale netto merutgifter og inntektsbortfall for sektoren til om lag 9,3 mrd. kroner i 1. halvår 2021, jf. tabell 1. Av dette anslås de økonomiske konsekvensene for kommunene til 6,7 mrd. kroner og for fylkeskommunene til 2,6 mrd. kroner.

For kommunene kan om lag 2/3 av anslåtte merutgifter og inntektsbortfall henføres til helse- og omsorgstjenestene, hvor utgifter til lønn, testing, smittesporing, smittevernutstyr og vaksinasjon⁴, samt kostnader knyttet til isolasjoner og karantene, er de største enkeltpostene. Rundt 20 prosent kan henføres til grunnskole og barnehage. De resterende

³ Direkte merutgifter inneholder også merutgifter til valgavviklingen som følge av virusutbruddet. Disse er imidlertid i all hovedsak tilordnet til 2. halvår i denne rapporten og inngår ikke i anslagene for 1. halvår. Se nærmere omtale i avsnitt 2.3 punkt iii.

⁴ Vaksinasjon var ikke inkludert i kartleggingen for 2020.

Tabell 1 Anslåtte merutgifter og mindreinntekter i 2021 som følge av virusutbruddet. Mrd. kroner. ¹

	Anslag 1. halvår 2021
Kommuner	
Merutgifter ²	5,8
Helse og omsorg	3,6
Vaksinasjon	0,9
Barnehage og grunnskole	1,2
Økonomisk sosialhjelp	0,1
Øvrige tjenester	0,4
Besparelser som ikke er spesifisert på tjenesteområde	-0,4
Mindreinntekter	0,9
Foreldrebetaling barnehage og SFO	0,1
Brukerbetalinger og refusjoner helse og omsorg	0,1
Kultur og idrett	0,4
Øvrige mindreinntekter	0,3
Sum merutgifter (netto) og mindreinntekter kommuner	6,7
Fylkeskommuner	
Merutgifter (netto)	0,2
Samferdsel	0,1
Videregående opplæring	0,1
Øvrige tjenester	0,0
Mindreinntekter	2,4
Samferdsel	2,4
Tannhelse	0,0
Videregående opplæring	0,0
Øvrige tjenester	0,0
Sum merutgifter (netto) og mindreinntekter fylkeskommuner	2,6
Sektoren samlet¹	
Merutgifter (netto)	6,0
Mindreinntekter	3,3
Sum merutgifter (netto) og mindreinntekter sektoren samlet	9,3

¹ Avvik mellom leddene og summene skyldes avrunding.

² For kommunene er summen for merutgifter oppgitt netto, etter at besparelser/mindreutgifter er trukket fra, mens merutgiftene på tjenesteområde ikke er oppgitt netto. For fylkeskommunene er eventuelle innsparinger spesifisert på tjenesteområde, slik at også tall for merutgifter på tjenesteområde er oppgitt netto.

Kilde: Arbeidsgruppen som skal kartlegge økonomiske konsekvenser av covid-19- situasjonen for kommunesektoren

merutgiftene og inntektsbortfall fordeler seg på kultur, idrett og havn, samt enkelte andre tjenester.

For fylkeskommunene er de økonomiske konsekvensene av virusutbruddet i all hovedsak knyttet til reduserte billettinntekter i kollektivtransporten.

Det har også vært besparelser som følge av virusutbruddet, for eksempel som følge av mindre reise- eller kursvirksomhet, færre arrangement og aktiviteter e.l. For kommunene er denne besparelsen vist i en egen rad i tabell 1 under merutgiftene, mens den for fylkeskommunene er trukket fra i anslagene for de enkelte tjenestene. Merutgifter og mindreinntekter i de enkelte tjenestene er nærmere beskrevet i avsnitt 2.3.

Tallgrunnlaget i rapporten baserer seg på innrapporterte tall for alle fylkeskommunene. For kommunene er det samlet inn tall fra et utvalg kommuner som så er aggregert opp til et anslag på nasjonalt nivå, jf. avsnitt 2.2. Anslagene i rapporten viser merutgiftene og

mindreinntektene som følger av virusutbruddet på de ulike tjenestene i kommunene og fylkeskommunene. For tiltak som har blitt finansiert med øremerkede tilskudd, har kommunene og fylkeskommunene blitt bedt om kun å rapportere på netto merkostnader de har hatt utover tilskuddet.

Omdisponering av ressurser mellom ulike tjenesteområder fanges kun opp i de innrapporterte utgiftene i den grad dette har ført til overtidsbetaling og økte vikarkostnader. Arbeidsgruppen har ikke sett på eventuelle betydninger dette kan ha hatt for kvaliteten i tjenestetilbudet, men har kun sett på påløpte utgifter i kommunene og fylkeskommunene. Eventuelt etterslep som følge av redusert nivå på enkelte tjenester i 2021 er ikke vurdert.

Arbeidsgruppens anslag er beheftet med usikkerhet. Overordnet knytter usikkerheten seg til at man egentlig ikke vet hvordan utviklingen i kommunesektorens utgifter og inntekter ville vært i fravær av pandemien, se nærmere omtale i avsnitt 2.2, samt at anslagene er basert på en utvalgsundersøkelse.

I noen tilfeller vil det kunne være vanskeligere å trekke opp en klar grense mellom hva som er nødvendige merutgifter og mindreinntekter som følge av pandemien og hva som ikke er det. Som et utgangspunkt mener arbeidsgruppen at det kun er sektorens nødvendige merutgifter for å opprettholde tjenestetilbudet og bekjempe pandemien som skal inngå i tallgrunnlaget, i tillegg til mindreinntekter som følge av nødvendige tiltak for å bekjempe pandemien. Dette skillet er likevel vanskelig å fullt ut ivareta i praksis. Arbeidsgruppen har forsøkt å korrigere for tilfeller i tallgrunnlaget hvor utgiftene i større grad anses å følge av valg kommunene og fylkeskommunene selv har tatt. Det tas forbehold om at det ikke har vært mulig å identifisere alle slike tilfeller, men det legges til grunn at eventuelle gjenstående utgifter som det ikke er korrigert for ikke har utslagsgivende betydning for hovedtallene i rapporten.

I rapportene som omhandlet 2020, viste arbeidsgruppen også effektene av lavere skatteinntekter, lavere deflator og midlertidig reduksjon av arbeidsgiveravgiften. Anslagene for skatt og deflator for 2021 har blitt utarbeidet under pandemien, mens den midlertidige nedsettelsen av arbeidsgiveravgiften kun var et tiltak i 2020. Disse størrelsene er derfor ikke trukket inn i tabell 1. Det vises til nærmere omtale i avsnitt 2.4.

Kommunene og fylkeskommunene har fått ekstrabevilgninger som følge av virusutbruddet i 2021. En oversikt over økte bevilgninger til kommunesektoren gjennom 2021 finnes i vedlegg 2.

Koronapandemien kan også ha bidratt til andre økonomiske konsekvenser for kommunesektoren, slik som for eksempel reduserte netto renteutgifter som følge av lavere rentenivå, verditap på finansplasseringer som følge av nedgangen i aksjemarkedene og lavere eieruttak fra egne selskaper. Dette er forhold knyttet til kommunenes og fylkeskommunenes finansielle disposisjoner. Kommunesektorens finansielle disposisjoner er ikke en del av kommuneopplegget, og kommunene og fylkeskommunene bærer selv risikoen ved slike tilpasninger. Disse virkningene er derfor ikke hensyntatt i denne rapporten.

ii. Nærmere om 2. halvår

Da KS' spørreundersøkelse ble sendt ut ved inngangen til juli hadde nærmere halvparten av befolkningen fått minst én vaksinedose og om lag 3 av 10 var fullvaksinerte. Smittetrykket var på det laveste siden oktober 2020, og forekomsten av nye sykehusinnleggelses og dødsfall var lav. Etter at regjeringen 18. juni gikk til tredje trinn i gjenåpningsplanen, ble blant annet nasjonalt tiltaksnivå for barnehager, skole og SFO opphevet. Samtidig ble det mulig med flere mennesker på arrangementer og mindre behov for hjemmekontor, og barn og

unge kunne delta på idretts- og kulturarrangementer på tvers av regioner og kretser uten krav om å holde 1 meter avstand.

Usikkerheten om det videre forløpet var likevel betydelig, også på undersøkelsestidspunktet. Nye virusvarianter, utfordringer med vaksineleveranser og smittesituasjonen i andre land kunne gjøre veien ut av pandemien vanskeligere. Samtidig kunne raskere vaksineleveranser trekke i motsatt retning. Gjenåpningsplanen ble heller ikke planlagt etter konkrete datoer, men etter data, og det var en forventning om fortsatt lokale utbrudd. Omfanget av og behovet for tiltak i den enkelte kommune ble derfor forventet å variere framover.

I utvalgsundersøkelsen ble kommunene bedt om å lage sine økonomiske prognoser for neste halvår ut ifra siste tilgjengelige vurderinger, erfaring og kunnskap om lokale forhold. Som en underliggende forutsetning ble kommunene og fylkeskommunene bedt om å legge til grunn begrenset smittespredning på nasjonalt nivå, men med beredskap for å kunne håndtere lokale smitteutbrudd. Kommunene og fylkeskommunen ble også bedt om å ikke legge til grunn et større lokalt smitteutbrudd med mindre kommunen sto i et slik utbrudd på rapporteringstidspunktet. Kommunene og fylkeskommunene ble også bedt om å beskrive kvalitativt hvilke forutsetninger de hadde lagt til grunn i sine prognoser, slik at arbeidsgruppen blant annet kunne være i stand til å vurdere grad av representativitet i utarbeidelsen av et nasjonalt anslag og for å gjøre det mulig å si noe om hvordan anslaget sto seg ved endringer i smittesituasjonen.

Flere kommuner har uttrykt at det har vært krevende å gi gode anslag for 2. halvår og det er variabelt hvor detaljert kommunene har beskrevet forutsetningene som er lagt til grunn. Samtidig endret både smittetrykket og forventet fremdrift i vaksinasjonsprogrammet⁵ seg gjennom svarperioden for undersøkelsen⁶. Anslagene fra kommunene og fylkeskommunene i undersøkelsen vil derfor ha en betydelig iboende usikkerhet samtidig som ulik grad av rapportering om forutsetninger for 2. halvår gjør det krevende å lage gode nasjonale anslag nå. For fylkeskommunene vil usikkerheten i første rekke knytte seg til kollektivtransporten, mens den for kommunene knytter seg til et bredere spekter av tjenestene. Usikkerheten om den videre utviklingen i 2. halvår er fortsatt høy, blant annet er det usikkert hvordan høy vaksinasjonsgrad i befolkningen påvirker hvor belastende en gitt smittesituasjon vil være. Og selv om smitteverntiltakene skulle bli opphevet i 2. halvår, er det fortsatt usikkert om og i hvilken grad de økonomiske konsekvensene for kommunesektoren av virusutbruddet vil vedvare etter opphevingen. Det kan være krevende å skille mellom midlertidige effekter som er knyttet til smitteverntiltakene og mer varige atferdsendringer som følge av pandemien.

Tilbakemeldingene fra kommuner og fylkeskommuner med hensyn til usikkerheten i anslagene for 2. halvår, kombinert med at det er vanskelig å vite hvilke forutsetninger for videre utvikling av pandemien som er lagt til grunn, gjør også at arbeidsgruppen ikke har

⁵ Ved inngangen til 2. halvår hadde 49,5 pst. av befolkningen over 18 år fått minst én dose og 29,1 pst. var fullvaksinert (totalt 4,2 mill. doser). På tidspunktet for framleggelsen av denne rapporten var tilsvarende tall 71,4 og 55,7 pst. (totalt 6,9 mill. doser). Regjeringen besluttet 18. august at også 16-17-åringene (i alt 127 000 ungdommer) vil få tilbud om vaksine, og varslet 30. august at personer med alvorlig svekket immunforsvar får tilbud om en tredje dose.

⁶ Undersøkelsen ble sendt ut til kommunene og fylkeskommunene i midten av juli med svarfrist i løpet av første uken i august.

funnet grunnlag for å gi egne anslag for de samlede merutgiftene og mindreinntektene for 2. halvår.⁷

Om samlede merutgifter og mindreinntekter som en illustrasjon blir 40 prosent av nivået i 1. halvår, tilsvarer det om lag 3,3 mrd. kroner. Merutgifter til vaksinasjon og valgavvikling, hvor arbeidsgruppen har angitt egne anslag, jf. omtale nedenfor, inngår ikke dette tallet. Om de eksempelvis ligger på 60 pst., noe som tilsvarer hva kommunene og fylkeskommunene rapporterte inn som prognoser i undersøkelsen⁸, utgjør det om lag 5 mrd. kroner. En andel på 80 pst. tilsvarer rundt 6,7 mrd. kroner. Arbeidsgruppen understreker at selv om vi nå ser en forverring i smittesituasjonen sammenlignet med perioden undersøkelsen ble gjennomført, er det vanskelig å si hvordan dette vil slå ut sammenlignet med kommunesektorens innrapporterte prognoser.

Arbeidsgruppen viser til at det vil utarbeides en sluttrapport for 2021 innen 1. april 2022. På det tidspunktet vil utviklingen gjennom hele 2021 være kjent, og et bedre kunnskapsgrunnlag vil foreligge.

For to områder har arbeidsgruppen likevel utarbeidet anslag ut fra den innkomne rapporteringen. Utgifter til kommunenes vaksinasjon er anslått til 1,0 mrd. kroner i 2. halvår. Merutgifter som følge av pandemien ved å avvikle stortingsvalget er anslått til 50 mill. kroner, jf. avsnitt 2.4, og dette kan i all hovedsak knyttes til kommunene og henføres til 2. halvår.

2.2 Tallgrunnlag og metode

Anslagene i denne rapporten for netto merutgifter og mindreinntekter er i hovedsak basert på regnskapstall for 1. halvår 2021 fra kommunene og fylkeskommunene i en undersøkelse gjennomført av KS. Undersøkelsen ble sendt ut i midten av juni med svarfrist i løpet av første uken i august 2021. Undersøkelsen omfattet 36 kommuner, som til sammen omfatter 52 pst. av innbyggerne,⁹ i tillegg til alle fylkeskommunene. Samtlige kommuner over 70 000 innbyggere inngikk i undersøkelsen, mens det var lav representativitet blant kommuner med under 25 000 innbyggere.¹⁰ Særlig var representativiteten lav blant de minste kommunene. Arbeidsgruppen kom med innspill til spørsmålene som ble sendt til kommunene og fylkeskommunene i forkant av utsendelsen. Spørreskjemaet som ble sendt ut, er gjengitt i vedlegg 1.

KS har hatt hovedansvaret for å samle inn, bearbeide de innrapporterte tallene og utarbeide anslag på nasjonalt nivå. Arbeidsgruppen har hatt tilgang til det fullstendige tallgrunnlaget.

⁷ De innrapporterte prognosene fra kommunene og fylkeskommunene for 2. halvår tilsvarer om lag 60 pst. av beløpene for 1. halvår. Merutgifter til vaksinasjon og valgavvikling, hvor arbeidsgruppen har angitt egne anslag, inngår ikke dette tallet.

⁸ For både kommunene samlet og fylkeskommunene samlet lå andelen på rundt 60 prosent. Merutgifter til vaksinasjon og valgavvikling, hvor arbeidsgruppen har angitt egne anslag, inngår ikke denne andelen.

⁹ Undersøkelsen som lå til grunn for arbeidsgruppens sluttrapport for 2020, omfattet til sammenlikning 48 kommuner med 54 pst. av folketallet, i tillegg til alle fylkeskommunene.

¹⁰ Undersøkelsen omfattet samtlige 12 kommuner med over 70 000 innbyggere. Blant kommunene med 25 000–70 000 innbyggere omfattet undersøkelsen 11 av 35 kommuner (tilsvarende 33 pst. av innbyggerne i denne kommunegruppen), og blant kommunene med under 25 000 innbyggere deltok 13 av 309 kommuner (12 pst. av innbyggerne). Representativiteten var særlig lav blant kommunene med under 15 000 innbyggere, hvor utvalgskommunene kun representerte 2,7 pst. av folketallet.

Kommunenes og fylkeskommunenes merutgifter og mindreinntekter som følge av koronapandemien kan ikke leses direkte ut av kommunenes offisielle regnskaper eller KOSTRA, som publiseres på årlig basis. Kommunenes interne regnskaper er innrettet på en annen måte, som også gir muligheter for at kommunene i større grad kan isolere utgifter knyttet til covid-19. Tilbakemeldinger fra kommunene tyder på at mange har benyttet disse mulighetene, selv om kommunenes rapportering også vil være preget av et visst skjønn. I 2020-rapporteringen ble kommunen bedt om å ta med merutgifter og mindreinntektene som fulgte av virusutbruddet utover de opprinnelig budsjetterte rammene, som ble fastsatt før virusutbruddet. De opprinnelige budsjetterte rammene fungerte da som en proxy for hva kostnadene ville vært i fravær av pandemien. For 2021 vil årsbudsjettet i kommunene også omfatte koronarelaterte utgifter.¹¹ Det gjør det ekstra utfordrende å gi et anslag på merutgifter som følge av virusutbruddet. Undersøkelsen for 2021 er likevel ment å identifisere de samme merutgifter og mindreinntekter i 2021 som i 2020. Eventuelle omdisponeringer/omprioriteringer av ressurser i egen virksomhet medtas ikke, da dette ikke har medført økte utlegg for kommunen. Undersøkelsen var ment å identifisere de samme merutgifter og mindreinntekter i 2021 som i 2020. I en ideell situasjon hadde man hatt et kontrafaktisk scenario, det vil si kjennskap til hvordan utviklingen i sektorens kostnader og inntekter ville vært i 2021 i fravær av pandemien. Det er naturlig nok ikke mulig, og derfor vil anslagene i denne rapporten være beheftet med usikkerhet. Kommunenes regnskaper er ikke fullt ut periodisert ved halvårsskiftet, og det er derfor usikkert om utgifter som er påløpt mot slutten av 1. halvår er ført i regnskapet 1. eller 2. halvår.

For å utarbeide et anslag for merutgifter og mindreinntekter i kommunene, er de innrapporterte tallene fra utvalgskommunene for 1. halvår aggregert opp til nasjonalt nivå for de ulike tjenesteområdene. Utvalgskommunene ble delt inn i tre grupper: kommuner med færre enn 25 000 innbyggere, kommuner med 25-70 000 innbyggere og kommuner med flere enn 70 000 innbyggere. Anslag for hver gruppe ble skalert opp etter innbyggertall, og så summert opp for å utarbeide nasjonale anslag.¹²

I arbeidet med prognosene for 2. halvår ble kommunene og fylkeskommunene bedt om å ta utgangspunkt i sine økonomiske prognoser ut fra siste tilgjengelige vurderinger, erfaring og kunnskap om lokale forhold. Som følge av den store usikkerheten og de store lokale variasjonene ble ikke kommunene og fylkeskommunene bedt om svare ut fra et gitt nasjonalt scenario eller en nærmere angitt smittesituasjon. I veiledningen til undersøkelsen ble det likevel presisert at utgangspunktet var begrenset smittespredning på nasjonalt nivå, men at det burde legges til grunn en beredskap for at det kan komme noen lokale utbrudd gjennom 2. halvår. Kommunene og fylkeskommunene ble bedt om å gi en kvalitativ beskrivelse av scenariet de la til grunn rundt smitteutvikling, nivå i skole og barnehage og andre sentrale forhold, men det er det er variabelt hvor detaljert kommunene har beskrevet forutsetningene som er lagt til grunn.

¹¹ Det vil kunne variere mellom kommunene i hvilken grad koronarelaterte utgifter i årsbudsjettet er fordelt ut på budsjetttrammene for den enkelte sektor (barnehage, grunnskole osv.) eller om det er vedtatt som en egen budsjetttramme.

¹² Arbeidsgruppen har også vurdert en metode hvor kommunene ble delt inn i to grupper, henholdsvis kommuner med over og under 70 000 innbyggere. Denne metoden gir ikke vesentlige forskjeller i anslagene for 1. halvår.

2.3 Merutgifter og mindreinntekter i tjenestene i 1. halvår 2021

i. Kommunene

Helse og omsorg

Koronapandemien utfordrer de kommunale helse- og omsorgstjenestene på ulike måter og i ulik grad avhengig av i hvilket omfang den enkelte kommune har vært rammet av covid-19-utbrudd. Tjenestene innenfor denne sektoren er i stor grad lovpålagte og må løses uavhengig av en pågående pandemi. Kommunen må sørge for at alle som oppholder seg i kommunen tilbys forsvarlige helse- og omsorgstjenester.

Kommunene er ansvarlig for beredskap og smittevern i kommunen, og det er kommunene som er ansvarlig for gjennomføringen av TISK-strategien (testing – isolering – smittesporing – karantene).

Kommunene er ansvarlige for å tilby koronavaksinasjon til anbefalte grupper som oppholder seg i kommunen.

Alle kommuner har hatt merutgifter til smittevern, knyttet til blant annet utstyr, personell og renhold. Det er imidlertid store variasjoner i hvor mye ressurser den enkelte kommune har vært nødt til å bruke på for eksempel TISK-strategien.

Kommunene organiserer arbeidet ut ifra lokale forhold og har blant annet mulighet til å omdisponere personell til andre tjenester.

De samlede merutgiftene innenfor helse og omsorg for kommunene som følge av koronapandemien anslås til om lag 3,6 mrd. kroner for 1. halvår 2021 (inkl. merutgifter til vaksinasjon).¹³ Videre anslås det at helse- og omsorgstjenesten hadde mindreinntekter på om lag 0,1 mrd. kroner i samme periode. Samlet anslås netto merutgifter og mindreinntekter for helse og omsorg til om lag 3,7 mrd. kroner for 1. halvår 2021. Det fremheves at det er store variasjoner mellom enkeltkommuner.

Av de samlede merutgiftene er 0,9 mrd. kroner knyttet til vaksinasjon.

Nedenfor gis det en kort beskrivelse av ulike typer merutgifter som inngår i undersøkelsen innenfor helse- og omsorgssektoren:

Merutgifter lønn, unntatt fastleger

Kommunene har hatt en betydelig belastning på helse og omsorgstjenestene. Drift av ordinære tjenester er ressurs- og kostnadskrevende i personell og utstyr under koronapandemien, samtidig som beredskapsarbeid, smittevern og TISK-strategien krever store ressurser. I undersøkelsen er det kartlagt merutgifter for kommunene, men fastlegene er egen kategori. Denne kategorien omfatter derfor lønnsmerutgifter for alle personellgrupper utenom fastlegene.

¹³ I tabell 1 er merutgifter til vaksinasjon og merutgifter til øvrige helse- og omsorgstjenester vist hver for seg.

Smittevernustyr

Kommunene har merutgifter knyttet til smittevernustyr. Den ekstraordinære ordningen med sentralt innkjøp opphørte ved årsskiftet 2020–2021, og kommunene står nå for all anskaffelse.

Andre merutgifter, unntatt fastleger

Kommunene drifter koronaklinikker/ beredskapsplasser, og de hadde utgifter til knyttet til gjennomføring av testing, smittesporing og isolering/karantene.

Videre er det foretatt en beregning av "diverse merutgifter" innenfor helse- og omsorgstjenestene. Dette omfatter renhold, vakthold, sikring, lager, logistikk, utstyr (inkl. IKT), materiell, rekvisita, konsulent tjenester, kjøp fra private, mm.

Merutgifter fastleger

Legetjenesten har vært sentral i perioden under pandemien. Denne kategorien omfatter merutgifter knyttet til fastleger, kjøp av allmennlegetjenester, kompensasjon for karantene og isolasjon, legevakt og kommuneoverlege.

Vaksinasjon

Vaksinasjon mot covid-19 er organisert som en del av det nasjonale vaksinasjonsprogrammet. Kommunene har ansvar for å tilby koronavaksinasjon til personer i anbefalte grupper som oppholder seg i kommunen. Det er opp til den enkelte kommune å finne hensiktsmessige ordninger for gjennomføringen av koronavaksinasjonsprogrammet, og det er store variasjoner i utgifter mellom kommunene.

Oppslutningen rundt vaksinasjonsprogrammet er svært høy for gruppene som nå er ferdigvaksinert, og høyere enn FHIs opprinnelige anslag

De samlede merutgiftene anslås til om lag 0,9 mrd. kroner for 1. halvår 2021, og knytter seg bl.a. til personell og drift.

Barnehage og grunnskole

Gjennom hele våren 2021 har alle barnehager og skoler fortsatt fulgt smittevernveiledere på gult eller rødt nivå. Fra 27. mai ble det åpnet for drift på grønt nivå, men mange kommuner avventet dette til oppstart av nytt barnehage- og skoleår. Gjennom vinteren var det mange steder høye smittetall, og smitteverntiltakene innebar blant annet en høy andel barnehager og skoler måtte ha mindre grupper enn vanlig. Særlig for å drive på rødt nivå, er erfaringen fortsatt at svært mange kommuner og barnehageeiere mener at det er behov for enten å styrke bemanningen utover det ordinære eller å redusere åpningstiden. Fra kommunenes side rapporteres det om problemer med å rekruttere nok kvalifiserte vikarer.

Basert på innrapporterte tall fra kommunene, anslår arbeidsgruppen mindreinntekter for alle kommuner på 0,1 mrd. kroner våren 2021.

Netto merutgifter for våren 2021 anslås til 1,2 mrd. kroner.

Samlet anslås mindreinntekter og netto merutgifter for barnehage og grunnskole våren 2021 til om lag 1,3 mrd. kroner.

Sosialhjelp

Arbeids- og velferdsdirektoratet utarbeidet en veileder for forenklet behandling av vedtak om økonomisk sosialhjelp som følge av koronasituasjonen. Denne gir veiledning om hvordan NAV-kontoret kan sikre forsvarlig saksbehandling i en situasjon med større press på de sosiale tjenestene.

Det var tidlig i koronapandemien ventet en økning i antall sosialhjelpsmottakere. Rapporter som Arbeids- og velferdsdirektoratet tidligere innhentet fra de største byene og på fylkesnivå, indikerte likevel at det ikke var noen stor økning i antall søknader om økonomisk sosialhjelp i 2020.

Innrapporterte tall for 1. halvår 2021 tyder på at det heller ikke i 2021 har vært noen stor økning i antall søknader om økonomisk sosialhjelp. Merutgiftene til sosialhjelp i 2021 anslås til i underkant av 0,1 mrd. kroner for 1. halvår.

Kultur og idrett

Smitteverntiltakene på nasjonalt og lokalt nivå har fått store konsekvenser for kultur- og idrettssektoren ved at arrangement og aktiviteter har blitt avlyst, stengt, utsatt eller endret for å tilpasses situasjonen. Begrenset publikumstilbud på grunn av smitteverntiltak og tidvis stengning har blant annet redusert billettinntektene. Dette har også påvirket kommunale tjenester og tilbud som for eksempel bibliotek, kino, museer, idrettsanlegg, fritidstilbud for blant annet barn og unge.

Det kommunale kulturtilbudet er i liten grad lovregulert, og kommunesektoren har stort handlingsrom for å vurdere virkemidler og tiltak utfra lokale og regionale forutsetninger og behov. I de fleste tilfeller er det samlede tilbudet til befolkningen et samspill mellom kommunale tjenester, frivillige organisasjoner og private aktører. Kommunene og fylkeskommunenes bidrag kan derfor både være drift av tjenester, tilskudd til organisasjoner og institusjoner samt eierskap i selskaper og virksomheter. De store variasjonene når det gjelder organiseringen av tilbudene gjør det også krevende å lage anslag for netto merutgifter og inntektsbortfall for alle kommunene basert på innbyggertall. Arbeidsgruppen har valgt å legge kommunenes vurderinger til grunn for hva som er nødvendige merutgifter som følge av pandemien innenfor kultur og idrett.

Mindreinntektene for kommunene knyttet til kultur- og idrettstilbud er nå anslått til om lag 0,4 mrd. kroner i 1. halvår 2021. Undersøkelsen gjennomført av KS indikerer at det er store variasjoner mellom kommuner, og at enkelte kommuner har hatt særskilt store tap som følge av pandemien. Dette henger trolig sammen med at de gjeldende kommunene har ansvaret for driften av store kulturinstitusjoner og/eller idrettsanlegg.

Enkelte kommuner har også hatt noen merutgifter som følge av at aktiviteter er blitt gjennomført i henhold til smittevernbestemmelser og til nødvendige tilskudd til arrangement og virksomheter som ikke dekkes av midlertidige tilskuddsordninger til kultursektoren.¹⁴

¹⁴ Den kommunale kompensasjonsordningen for næringslivet er rettet mot lokale virksomheter og skal bl.a. fungere som en ventilordning for virksomheter som faller utenfor andre kompensasjonsordninger. Hensikten med tilskuddet er å sette kommunene bedre i stand til å avhjelpe situasjonen for lokale virksomheter som er rammet av lokale eller nasjonale smitteverntiltak. Kommunene tildeler tilskudd, og ordningen vil også kunne omfatte kultursektoren.

Disse merutgiftene er anslått til 29 mill. kroner. De innrapporterte opplysningene fra enkelte kommuner indikerer at utfordringene har vært store for noen aktører.

Øvrige merutgifter

Dette omfatter blant annet koronatelefon, IKT/kommunikasjon, renhold på øvrige sektorer, barnevern, rus og psykisk helse og samferdsel i kommuner. Samlet sett er det i denne kategorien anslått merutgifter på 0,4 mrd. kroner i 1. halvår 2021.

Øvrige mindreinntekter

Dette er en samlekategori for øvrige mindreinntekter. Som følge av pandemien, har anløp i kommunale havner blitt lavere enn ventet. Dette gjelder i første rekke cruisetrafikken, men også annen anløpstrafikk. I tillegg kan det i denne kategorien for eksempel inngå parkering, kulturskole og kantine. Samlet anslås disse mindreinntektene til 0,3 mrd. kroner for kommunene i 1. halvår 2021.

ii. Fylkeskommunene

Kollektivtransport

Billettinntektene i kollektivtransporten gikk drastisk ned i 2020, samtidig som tjenesteproduksjonen som hovedprinsipp ble opprettholdt med samme standard og dekningsgrad/kapasitet for å sikre at en samfunnskritisk funksjon ikke ble satt ut av spill. Kollektivselskapene hadde i liten grad mulighet til å redusere kostnadene, først og fremst grunnet krav og behov om tilstrekkelig kapasitet til at smittevern faglige råd kunne overholdes under reise, men også grunnet varslingsfrist i kontraktene med operatørene. Kollektivtransport ble også tidlig definert som samfunnskritisk infrastruktur som måtte opprettholdes.

For fylkeskommunene dreier mindreinntektene seg i hovedsak om bortfall av billettinntekter fra ordinære passasjerer, og noe fra skoleskyss i form av bortfall av refusjon fra kommuner. Antallet ordinære passasjerer var betydelig lavere enn normalt i 2020, og dette har fortsatt i 2021. Blant annet skyldes dette oppfordringer og til dels påbud om å benytte hjemmekontor og benytte annen transport enn kollektiv der det er mulig.

Mindreinntektene for fylkeskommunal kollektivtransport i 1. halvår 2021 anslås til 2,4 mrd. kroner. Av de samlede mindreinntektene skyldtes om lag 21 mill. kroner bortfall av refusjon for skoleskyss. Det er store variasjoner mellom fylkeskommunene i størrelsen på rapporterte inntektsbortfall. Dette skyldes store variasjoner i kollektivtilbudet og -bruken, samt i graden av brukerfinansiering, ulike steder i landet. I tillegg var også dekningsbidraget fra passasjerer ulikt før virusutbruddet inntraff, det vil si andelen av finansieringen som dekkes av brukerbetaling i den enkelte fylkeskommune.

Merutgifter innenfor kollektivtransport dreier seg blant annet om ekstra kjøring som følge av pandemien, økte utgifter til renhold og andre smitteverntiltak, ekstraordinære administrative utgifter og eventuelle merutgifter til skoleskyss. Mens noen fylkeskommuner nedjusterte ruteproduksjonen i perioder i 2020, er det i første halvår 2021 så å si ingen besparelser på dette.

Samlet sett anslås netto merutgifter og mindreinntekter for samferdsel til 2,5 mrd. kroner 1. halvår 2021.

Tannhelse

Fylkeskommunene har i 1. halvår 2021 arbeidet med å ta igjen pasientbehandling av prioriterte pasienter med rettigheter etter tannhelsetjenesteloven. Dette er pasienter som ikke mottok behandling i 2020 som følge av særskilte tiltak under pandemien. Etterslepet av prioriterte pasienter har medført at disse pasientene går foran betalende, voksne pasienter, i tråd med prioriteringsrekkefølgen som fylkeskommunenes tannhelsetjeneste er pålagt å følge i henhold til tannhelsetjenesteloven. Konsekvensen av dette er tapte inntekter fra pasientbehandling. Effekten varierer mye mellom fylkeskommunene.

Tapte pasientinntekter 1. halvår 2021 anslås til om lag 35,1 mill. kroner.

Anbefalingene knyttet til smittevern i odontologisk praksis, blant annet for å ivareta lovpålagt akuttfunksjon, anslås å ha gitt merutgifter på 9,9 mill. kroner, men motsvares av reduserte utgifter til tannteknikk, forbruksmateriell, reiser o.l. anslått til 6,6 mill.

Samlet sett anslås netto merutgifter og mindreinntekter for tannhelse til 38,4 mill. kroner 1. halvår 2021.

Videregående opplæring

Gjennom hele våren 2021 har alle skoler fortsatt fulgt smittevernveiledere på gult eller rødt nivå. Fra 27. mai ble det åpnet for drift på grønt nivå, men mange avventet dette til oppstart av nytt skoleår. Smitteverntiltak innebar at mange skoler blant annet måtte ha mindre grupper enn vanlig. Gjennom vinteren var det også høye smittetall flere steder i landet som gjorde at mange videregående skoler i flere fylker var på rødt tiltaksnivå, noe som igjen innebar mye bruk av hjemmeundervisning. Eleveksamener våren 2021 ble avlyst, tilsvarende som våren 2020.

Basert på innrapporterte tall fra fylkeskommunene, anslår arbeidsgruppen mindreinntekter for alle fylkeskommuner på 40 mill. kroner våren 2021.

Netto merutgifter for våren 2021 anslås til 100 mill. kroner.

Samlet utgjør mindreinntekter og netto merutgifter for videregående skole våren 2021 om lag 140 mill. kroner.

Øvrige tjenester

I undersøkelsen fra KS er det ikke rapportert om vesentlige merutgifter og mindreinntekter for fylkeskommunene utover kollektivtrafikk, tannhelse og videregående opplæring.

I likhet med spørreskjema for kommunene ble spørsmålene i skjema til fylkeskommunene tydeliggjort for å kartlegge merutgifter og mindreinntekter på kultur- og idrettsområdet. Fylkeskommunene bidrar i hovedsak gjennom ordinære driftstilskudd og eierskap av institusjoner og virksomheter på kulturområdet, og det ble i liten grad innrapportert ekstra tilskudd som et nødvendig covid-19 tiltak. Dette kan skyldes at mange regionale kulturinstitusjoner har vært omfattet av statlige tiltak og ordninger.

2.4 Skatteinntekter og lønns- og prisvekst

Arbeidsgruppens kartlegging av økonomiske konsekvenser av covid-19-situasjonen for kommunesektoren for 2020 inkluderte anslåtte virkninger av endrede skatteinntekter og lønns- og prisvekst som følge av pandemien.¹⁵ I tråd med mandatet gjorde ikke arbeidsgruppen egne vurderinger av kommunesektorens skatteinntekter og deflatoren for kommunale utgifter, men la Finansdepartementets anslag til grunn. I selve beregningen av hvor mye av den økte kjøpekraften sektoren kunne realisere, ble metoden arbeidsgruppen utarbeidet til dette formålet høsten 2020 benyttet.

Koronapandemien kan utvilsomt forklare en betydelig del av kommunesektorens skattesvikt og lavere lønns- og prisvekst enn opprinnelig budsjettet med i 2020. Det er likevel ikke mulig å gi et anslag på hvor mye av endringene som kan tilskrives pandemien. I beregningen av virkningene for 2020 tok man utgangspunkt i sektorens skatteinntekter og kommunal deflator slik det ble anslått i saldert budsjett for 2020 høsten 2019.

Anslagene for 2021 har blitt laget under pandemien, og Finansdepartementet vurderer det nå slik at det ikke er mulig å gi et godt anslag på virkninger av pandemien på disse størrelsene. Anslagene blir i utgangspunktet utarbeidet under usikkerhet, og det er ikke mulig å vite hvordan utviklingen ville ha vært i fravær av pandemien. Det er derfor ikke lagt inn høyere/lavere skatteinntekter i 2021 som en merinntekt/mindreinntekt i tabell 1.¹⁶

2.5 Merutgifter ved avviklingen av stortingsvalget 2021

I mandatet er arbeidsgruppen bedt om å anslå kommunenes eventuelle merutgifter ved å gjennomføre stortingsvalget høsten 2021 som følge av pandemien. Årets valg vil medføre ekstra arbeid for å sikre at det kan gjennomføres på smittevernmessig forsvarlig måte. Merutgiftene vil kunne omfatte arbeid med beredskapsavtaler og administrative merutgifter, materiell og utstyr. Økt bemanning vil være nødvendig for å sikre tilstrekkelig avstand ved stemmegiving. Velgere som er i karantene grunnet covid-19, skal stemme i egne lokaler, utenfor de ordinære stemmelokalene eller ved mobile stemmemottak. Velgere i karantene som ikke har mulighet til å komme seg til et slikt sted, samt velgere i isolasjon, kan søke om å få stemme hjemmefra. Samtidig utvides perioden det er mulig for velgere å stemme hjemme.

Kommunene og fylkeskommunene ble i undersøkelsen bedt om å gi anslag for merutgifter knyttet valgavviklingen, sammenlignet med hva den ville ha vært ved et stortingsvalg i et normalår. Dette omfatter allerede påløpte merutgifter, inngåtte avtaler (f.eks. avtale om leie av lokaler) eller merutgifter som er vedtatt i årsbudsjettet til forberedelse og beredskap av valgavviklingen. Merutgifter til mottak av stemmer skulle derimot kun tas med dersom de ikke eller kun i liten grad vil avhenge av smittesituasjonen på valgdagen. Anslåtte merutgifter som i større grad vil avhenge av smittesituasjonen rundt valgdagen, f.eks. til mottak av stemmer hjemme hos velgere i isolasjon og karantene eller merutgifter ved å leie ekstra lokaler ved et lokalt smitteutbrudd, skulle ikke tas med.

¹⁵ De økonomiske virkningene for 2020 inkluderte også et anslag på mindreutgift som følge av redusert arbeidsgiveravgift for 3. termin 2020. Dette er ikke en aktuell virkning for 2021.

¹⁶I 2021-budsjettet ble kommunesektoren gitt en (varig) særskilt kompensasjon slik at den midlertidige skattesvikten i 2020 ikke skulle få varig virkning på inntektsnivået fremover. Denne kompensasjonen regnes som en kompenserende bevilgning, ikke som en merinntekt.

For kommunene anslås merutgiftene til om lag 50 mill. kroner, og de knytter seg i all hovedsak til 2. halvår.¹⁷ Merutgiftene er relativt sett større i de mindre kommunene.

¹⁷ Av anslaget på 50 mill. kroner knyttet ca. 3 mill. kroner til utgifter ført i 1. halvår, mens ca. 47 mill. kroner kan henføres til 2. halvår.

Vedlegg 1 Spørreskjema til kommunene og fylkeskommunene

Tabell 1 Spørreskjema til kommunene august 2021¹

	Sum for 1. halvår	Anslag for 2. halvår
Helse og omsorg (eks. karantenehotell og grensestasjoner som faller inn under nasjonale ordninger) <u>Merutgifter helse og omsorg (spesifiser ytterligere i påfølgende linjer ved behov)</u> Smittevernustyr Merutgifter koronasenter/beredskapssteder mv Smittesporing Testing og testkapasitet (inkl. lokale teststasjoner) Isolasjon og karantene (karantenehotell og direkte smitterelatert arbeid) Merutgifter fastleger kjøp allmennlegetjenester Kompensasjon fastleger i karantene og isolasjon Renhold Kompensasjon til private og ideelle organisasjoner knyttet til ekstrautgifter til smittevern, karantene mv. Utgifter kontrolltiltak smittevern Merutgifter lønn (fratrasket refusjoner) utover det som er rapportert ovenfor <u>Inntektsbortfall helse og omsorg (spesifiser ytterligere i påfølgende linjer)</u> Bortfall refusjonsinntekter Reduserte inntekter egenandel praktisk bistand Covid-19 vaksinasjon Lønnsutgifter Driftsutgifter og utstyr Kjøp av tjenester fra andre Karantenehoteller og grensestasjoner Testing i karantenehoteller og kostnader til helse- og omsorgstjenester for personer som oppholder seg i karantenehoteller, brutto utgifter Teststasjoner-grensekommuner/flyplasser, brutto utgifter Øremerkede tilskudd knyttet til utgiftene ovenfor (til fradrag) Barnehage <u>Merutgifter etter nasjonal gjenåpning barnehage (spesifiser ytterligere i påfølgende linjer ved behov):</u> Lønnsutgifter Renhold og anskaffelse av smittevernustyr Tilskudd for kompensasjon ekstra utgifter private barnehager (utenom tap foreldrebetaling) <u>Inntektsbortfall barnehager etter nasjonal stengningsperiode (spesifiser ytterligere i påfølgende linjer ved behov):</u> Tap foreldrebetaling i kommunale barnehager i kommunal stengingsperiode. Tilskudd til private barnehager for tap foreldrebetaling grunnet stenging Grunnskole <u>Merutgifter (spesifiser ytterligere i påfølgende linjer ved behov):</u> Lønnsutgifter Renhold og anskaffelse av smittevernustyr <u>Inntektsbortfall (spesifiser ytterligere i påfølgende linjer ved behov):</u> Tap foreldrebetaling i SFO i grunnet stenging Kultur og idrett <u>Merutgifter (spesifiser ytterligere i påfølgende linjer ved behov):</u> Merutgifter til smitteverntiltak og endringer/tilpasninger av tilbud, inkl. kommunale kulturbygg, idrettsanlegg o.a. Nødvendige tilskudd til arrangementer og virksomheter som faller utenfor andre tilskuddsordninger, inkl. dekning av utgifter og inntektsbortfall til kommunalt eide kulturbygg, idrettsanlegg o.a. Beskriv kort under kommentarer nedenfor, med angivelse av navn på selskap og beløp <u>Inntektsbortfall (spesifiser ytterligere i påfølgende linjer ved behov):</u> Mindreinntekter fra arrangement og aktivitet pga. helt eller delvis stengning/avlysning Storingsvalget 2021 Merutgifter til forberedelse og beredskap rundt valgavviklingen 2021 (sammenlignet med valgavviklingen av et stortingsvalg i et normalår) Andre tjenesteområder <u>Merutgifter (spesifiser ytterligere i påfølgende linjer ved behov)</u> Sosialhjelp Koronatelefon IKT/Kommunikasjon Renhold Barnevern Leverandørkontrakter (force majeure) Økt premie Norsk Pasientskadeerstatning		

Inntektsbortfall (spesifiser ytterligere i påfølgende linjer ved behov)

Inntektsbortfall parkering

Inntektsbortfall havn

Besparelser/reduerte utgifter (spesifiser på påfølgende linjer), oppgi med minusfortegn

Vikarutgifter

Kurs, konferanser, reiser

Mindreutgifter grunnet ikke avholdt eksamen på 10. trinn

Besparelser/reduerte utgifter fra arrangement og aktivitet pga. helt eller delvis stenging/avlysning

¹ Kommunene kunne også supplere med egne rader i skjemaet.

Veileder for utfylling av kommunenes skjema

Ved innrapportering av tall skal følgende forutsetninger legges til grunn (bygger på samme prinsipper som tidligere):

1. Det er ekstra utgifter og inntektsbortfall knyttet til covid-19 situasjonen for kommunen inklusive kommunale foretak (dvs. kommunen som rettssubjekt) som skal rapporteres inn.

2. Rapporterte tall ønskes splittet på første og andre halvår.

For første halvår skal anslagene så langt som mulig være basert på regnskap for 2021.

I anslaget for andre halvår bes kommunene ta utgangspunkt i sine økonomiske prognoser ut fra sine sist tilgjengelige vurderinger, erfaring og kunnskap om lokale forhold. Utgangspunktet er begrenset smittespredning på nasjonalt nivå, men kommunen bør legge til grunn en beredskap for at det kan komme noen lokale utbrudd framover. I utgangspunktet anbefales det at kommunen ikke legger til grunn et større lokalt smitteutbrudd med mindre kommunen står i et slik utbrudd på rapporteringstidspunktet, og det ventes at dette utbruddet påvirker kostnadene også i andre halvår.

3. I rapporteringen av ekstra utgifter er det kun direkte merutgifter for kommunen som skal medtas.

Eventuelle omdisponeringer/omprioriteringer av ressurser i egen virksomhet skal ikke medtas, da dette ikke har medført økte utlegg for kommunen. Eventuelle langsiktige konsekvenser av slike omprioriteringer må det tas stilling til på et senere tidspunkt.

4. Det er videre netto ekstra utgifter, dvs. utgiftene fratrukket øremerkede tilskudd og andre refusjoner slik som sykkelønsrefusjoner, som skal rapporteres. Med andre ord er det netto merkostnader finansiert over de frie inntektene som ønskes innrapportert.

Unntaket fra denne regelen er punkt C om karantenehotell og kontroll ved grensestasjoner finansiert av eget øremerket tilskudd hvor det skal rapporteres brutto tall.

5. Ekstra utgifter til Stortingsvalget er et nytt rapporteringspunkt i denne undersøkelsen. Her skal det rapporteres ekstra utgifter som er knyttet til arbeid med beredskapsavtaler, leie av ekstra lokaler og administrative merutgifter, og det vil også kunne omfatte materiell og utstyr (selv om utgifter til smittevernsutstyr i utgangspunktet antas å bli rapportert inn under spørsmålet om smittvernsutstyr under helse og omsorg). Det bes om at det gis anslag for denne type utgifter fram til og med valget. Dette omfatter allerede påløpte merutgifter, inngåtte avtaler (f.eks. avtale om leie av lokaler) eller merutgifter som er vedtatt i årsbudsjettet til forberedelse og beredskap av valgavviklingen. Merutgifter til mottak av stemmer tas med dersom de ikke eller kun i liten grad vil avhenge av smittesituasjonen på valgdagen.

Anslåtte merutgifter som i større grad vil avhenge av smittesituasjonen rundt valgdagen, tas ikke med. Dette vil f.eks. kunne være anslåtte merutgifter ved et lokalt smitteutbrudd til mottak av stemmer hjemme hos velgere i isolasjon og karantene, eller merutgifter ved å leie ekstra lokaler rundt valgdagen for å kunne ta imot (flere) velgere i karantene. Denne type utgifter, som er avhengig av smittesituasjonen rundt valgdagen, vil kartlegges i en senere runde.

5. Ved rapportering av mindreinntekter kan det tas utgangspunkt i forventede inntekter i opprinnelig budsjettet for 2020 oppjustert med lønns- og prisvekst fra 2020 budsjett til 2021 budsjett på 0,6 prosent.

Prosentpåslaget for lønns- og prisvekst er beregnet slik: På budsjetteringstidspunktet for 2020 var anslaget for lønns- og prisveksten på 3,1 prosent, mens lønns- og prisveksten ble 1,0 prosent. Dette gir et fradrag på 2,1 prosent. For 2021 legges anslaget for lønns- og prisveksten i statsbudsjettet for 2021, hvilket gir et påslag på 2,7 prosent.

Mindreinntekter innen SFO, barnehage og til dels også omsorg vil kunne beregnes ut fra antall brukere som midlertidig ikke får tilbud.

6. Noen kommuner har organisert kulturvirksomheten i kommunale aksjeselskaper. Der kommunene har gitt nødvendige tilskudd som følge av covid-19 til slike aksjeselskaper skal det medtas i rapporteringen her (fint om dere kan oppgi navn på AS i tilknytning til dette).

Netto inntektstap i de kommunale aksjeselskaper (tapte inntekter og sparte kostnader) utover det kommunen har kompensert skal ikke medtas i denne rapporteringen. Dette vil vi komme senere i en egen mindre undersøkelse.

Tabell 2 Spørreskjema til fylkeskommunene august 2021¹

	1. halvår				2. halvår					
	Mars	Apr	Mai	Juni	Juli	Aug	Sep	Okt	Nov	Des
Videregående opplæring										
<u>Inntektsbortfall</u>										
Mindreinntekter medlemsavgift eller fast utleie										
Mindreinntekter kantine og/eller restaurant og matfag										
Mindreinntekter privatisteksamener (avmeldte kandidater)										
Mindreinntekter for leieinntekter for internatskolene pga. hjemsendte elever										
<u>Merutgifter (lønn og andre merutg.)</u>										
Økte utgifter til digitalt utstyr for å kunne gjennomføre digital undervisning										
Merutgifter i forbindelse med hjemreiser for avbrutte studieturer										
Økte renholdsutgifter og andre smitteverntiltak										
Overtid og mertid for lærere og nøkkelpersonell										
Økte vikarutgifter										
Leie av lokaler										
Andre nødvendige merutgifter grunnet covid-19										
<u>Utgifter som bortfaller eller reduseres</u>										
Innsparinger på eleveksamen										
Lavere utgifter til kurs for ansatte										
Lavere lønnsutgifter, redusert vikarbruk og lignende										
Samferdsel										
<u>Inntektsbortfall</u>										
Generelt inntektsbortfall kollektivtransport (ordinære passasjerer)										
Bortfall av refusjon fra kommuner i forbindelse med skoleskyss										
<u>Merutgifter (lønn og andre merutg.)</u>										
Merutgifter knyttet til skoleskyss										
Økte renholdsutgifter og andre smitteverntiltak										
Ekstraordinære administrative utgifter										
Utvikling av ny teknologi (direkte relatert til pandemien - spesifiser i kommentarfelt)										
Merutgifter knyttet til ferge										
Taxikompensasjon - skoleskyss										
Merutgifter avlyst buss for bane - erstatningsbeløp til operatør										
Ekstra kjøring som følge av Covid										
<u>Mindreutgifter som konsekvens av redusert ruteproduksjon</u>										
<u>Ref. veileder</u>										
<u>Andre utgifter som bortfaller eller reduseres</u>										
Ref. veileder										
Reduserte TT-utgifter										
Tannhelse										
<u>Inntektsbortfall</u>										
Tapte pasientinntekter										
<u>Merutgifter (lønn og andre merutg.)</u>										
Merutgifter lønn										
Smitteverntiltak, herunder verneutstyr										
Økte renholdsutgifter										
IKT-utgifter for digital samhandling og hjemmekontor										
<u>Utgifter som bortfaller eller reduseres</u>										
Mindreutgifter tannteknikk, forbruksmaterieell, porto, reiser etc.										
Øvrige sektorer / administrasjon										
<u>Inntektsbortfall</u>										
Varig bortfall av inntekter for utførte oppdrag (f.eks. arkeologer eller annet personale)										
Mindreinntekter fra arrangement og aktivitet pga. helt eller delvis stengning/avlysning av kultur- og idretts tilbud										
<u>Merutgifter (lønn og andre merutg.)</u>										
Økte utgifter til digitalt utstyr for hjemmekontor for å kunne gjennomføre arbeidsdagen og arbeidsoppgaver										
Økte renholdsutgifter og andre smitteverntiltak										
Overtid og mertid for nøkkelpersonell										
Merutgifter til smitteverntiltak og endringer/tilpasninger av tjenester										

Utsatt eller avlyst kurs- og konferansevirksomhet kan ses på som en besparelse dersom aktiviteten utgår og ikke erstattes senere. På den annen side kan det også være tale om merutgifter dersom aktiviteten utsettes og det ender opp med dublering av utgifter. For forstyrrelser knyttet til kurs- og konferansevirksomhet og tilhørende reiser anmodes fylkeskommunene om å gjøre vesentlighetsvurderinger og bruke rimelig skjønn.

For noen skoler kan det være tale om reduserte lønnsutgifter som følge av redusert vikarbruk, mens det for andre kan være slik at ekstraordinære forhold gir seg utslag i merutgifter for lærere og nøkkelpersonell (se kategorien over), for eksempel i forbindelse med fravær for elever.

Eksempler (forhåndsutfyllt): Innsparinger på eleveksamen; Lavere utgifter til kurs for ansatte; Lavere lønnsutgifter, redusert vikarbruk o.l.

Samferdsel – inntektsbortfall

Unntakssituasjonen som inntraff 12. mars 2020 medførte at passasjerinntektene gikk drastisk ned over natten, samtidig som tjenesteproduksjonen som hovedprinsipp ble opprettholdt med samme standard og dekningsgrad for å sikre at en samfunnskritisk funksjon ikke ble satt ut av spill. Dette er utgangspunktet for kartleggingen av mindreinntekter, hvor fylkeskommunene har dokumentert mindreinntekter sammenlignet med en normalsituasjon.

Det tas utgangspunkt i det vedtatte budsjettet for 2021. I opprinnelig budsjett antas at det er tatt hensyn til takstøkning, nye avtaler for året og andre vedtatte endringer i forventet ruteproduksjon. Det vil derfor være mest riktig å ta utgangspunkt i budsjettet, og ikke foregående år (regnskapet) når man beregner inntektsbortfall.

For fylkeskommunene kan inntektsbortfallet dreie seg om både inntekter fra ordinære passasjerer og fra skoleskyss – bortfall av refusjon fra kommuner. Ved en kartlegging av inntektsbortfallet er det naturlig å skille mellom disse to typene inntekter.

For anslag i tredje tertial legger fylkeskommunene til grunn at smittevernsituasjonen er som nå, og at forholdsregler praktiseres som nå resten av året.

Følgende linjer er forhåndsutfyllt i skjemaet: Generelt inntektsbortfall kollektivtransport (ordinære passasjerer); Bortfall av refusjon fra kommuner i forbindelse med skoleskyss

Samferdsel – merutgifter (lønn og andre merutgifter)

Vi ber fylkeskommunene om å gjøre en samlet vurdering av ovennevnte, og spesifisere også eventuelle merutgifter knyttet til skoleskyss – se under.

Eksempler (forhåndsutfyllt): Merutgifter knyttet til skoleskyss; Økte renholdsutgifter og andre smitteverntiltak; Ekstraordinære administrative utgifter; Utvikling av ny teknologi (må være direkte relatert til Covid-19), spesifiseres i kommentarfelt

Samferdsel – mindreutgifter som konsekvens av redusert ruteproduksjon

Noen fylkeskommuner vil ha truffet tiltak for å redusere utgiftene gjennom nedjustert ruteproduksjon under den mest intense perioden med nedstengning. Her rapporteres eventuelle besparelser som er oppnådd gjennom dialog mellom oppdragsgiver og operatørselskap eller lignende. Dette kan for eksempel dreie seg om avtalte lettelser i vederlag for bortfall av variable utgifter og permitteringer på operatørens hånd. Reduserte vederlag for takstsamarbeid kan også være aktuelt å korrigere for.

Eventuelle mindreutgifter som følge av redusert skoleskyss spesifiseres. Antallet elever som har behov for skoleskyss var i mars/april 2020 lavere enn i en normalsituasjon. For individuelt tilrettelagt taxitransport i småskolen kan det på den annen side være inngått egne avtaler som innebærer et økt behov for materiell per elev som en konsekvens av smitteverntiltak gjennom våren og høsten. Det er generelt knyttet stor finansiell usikkerhet til konsekvensene av bortfall av oppdrag i drosjenæringen, og noen fylkeskommuner har valgt å opprettholde vederlag på avtalt nivå.

Ingen linjer er forhåndsutfyllt i skjemaet.

Kommentar: Fylkeskommuner vil ha truffet ulike tiltak som har påvirket ruteproduksjonen og dermed utgiftene. For å sikre likebehandling, bør fordelingen av kompensasjon ta utgangspunkt i det beregnede inntektsbortfallet.

Linje om TT-ordningen er også lagt inn hos samtlige som evt. påminnelse under "andre utgifter som bortfaller"

Samferdsel – andre utgifter som bortfaller eller reduseres

Fylkeskommunene vurderer om det er andre utgifter som har bortfalt eller blitt redusert.

TT-ordningen

Tannhelse – inntektsbortfall

Det tas også her utgangspunkt i det periodiserte budsjettet gitt at dette framstår som realistisk og korrigert for volumendringer og indeksjustering sammenlignet med fjorårets regnskap.

Den økonomiske aktiviteten (ordinær pasientbehandling) vil være preget av etterslep i behandlingen av prioriterte pasienter, som krever at større personalressurser benyttes i den ikke-økonomiske aktiviteten. Det settes et anslag på inntektsbortfall også for siste tertial basert på dagens situasjon.

Noen fylkeskommuner vil vurdere å sette inn ekstra ressurser for å ta igjen etterslepet i behandlingen av prioriterte grupper, og på denne måten pådra seg merutgifter som reduserer inntektsbortfallet gjennom høsten. Det bør korrigeres for dette slik at anslaget for mindreinntekter tar utgangspunkt i et scenario hvor «alt annet er likt».

Følgende linjer er forhåndsutfyllt i skjemaet: Tapte pasientinntekter

Kommentar: Fylkeskommunene forventer etter hvert differensiert kompensasjon også på dette området, altså en kompensasjon som speiler det faktiske inntektsbortfallet i den enkelte fylkeskommune.

Tannhelse – merutgifter (lønn og andre merutgifter)

Kartleggingen av merutgifter kan dreie seg om anskaffelser av smittevernustyr, ivaretagelse av lovpålagt akuttfunksjon for smittede eller mistenkt smittede pasienter – egne smitteklinikker med eget personell eller lignende, ekstra IT-utstyr for lettere å kunne gjennomføre digitale møter og arbeid fra hjemmekontor mv.

Eksempler (forhåndsutfyllt): Merutgifter lønn; Smitteverntiltak, herunder verneustyr for behandlere; Økte renholdsutgifter; IKT-utgifter for digital samhandling og hjemmekontor

Tannhelse – utgifter som bortfaller eller reduseres

Eksempler (forhåndsutfyllt): Mindreutgifter tannteknikk, forbruksmateriell, porto, reiser etc.

Øvrige sektorer / administrasjon – inntektsbortfall

Eksempler på direkte konsekvenser av pandemien (forhåndsutfyllt): Varig bortfall av inntekter for utførte oppdrag (f.eks. arkeologer eller annet personale); Kulturarrangementer

Øvrige sektorer / administrasjon – merutgifter (lønn og andre merutgifter)

Eksempler på direkte konsekvenser av pandemien (forhåndsutfyllt): Økte utgifter til digitalt utstyr for hjemmekontor for å kunne gjennomføre arbeidsdagen og arbeidsoppgaver; Økte renholdsutgifter og andre smittverntiltak; Overtid og mertid for nøkkelpersonell; Merutgifter til smitteverntiltak og endringer/tilpasninger av tjenester, inkl. kulturbygg, idrettsanlegg o.a. Merutgifter til smitteverntiltak og endringer/tilpasninger av tjenester, inkl. kulturbygg, idrettsanlegg o.a.; Tilskudd som et nødvendig covid-19 tiltak, der tilskuddet skal fange opp forhold som ikke kompenseres av nasjonale tilskuddsordninger

Øvrige sektorer / administrasjon – utgifter som bortfaller eller reduseres

Eksempler på direkte konsekvenser av pandemien (forhåndsutfyllt): Vikarutgifter; Kurs, konferanser, reiser

Vedlegg 2 Økte bevilgninger til kommunesektoren gjennom 2021 som følge av virusutbruddet

Tabell 1 Kompenserende bevilgninger til kommunesektoren gjennom i 2021^{1,2} Mill. kroner

	Prop. 1 (inkl. Tillegg 1) (Statsbudsjettet 2021)	Prop. 79 (januar 2021)	Prop. 195 (RNB 2021)	Sum
Økt rammetilskudd kommuner (kap. 571, post 60 og 64)³				10 178
Kompensasjon merutgifter og mindreinntekter	4 721		1 000	
Kompensasjon merutgifter og mindreinntekter – skjønnstilskudd	1 500		1 500	
Habilitering avlastning funksjonshemmede	100			
Vaksinasjon		500	757	
Massetesting			100	
Økt rammetilskudd fylkeskommuner (kap. 572, post 60 og 64)³				3 981
Kompensasjon merutgifter og mindreinntekter – skjønnstilskudd ⁴	950		150	
Kompensasjon inntektsbortfall kollektivtransport	1250		1 531	
Voksenrett videregående opplæring	100			
Øremerkede tilskudd				1 847
Teststasjoner ved grenseoverganger og karantenehotell (762.63)	17	106		
Innreisekarantenehotell (451.60)	120		1 153	
Refusjon karantenehotell og refusjon isolasjon (451.60)		460		
Smitteverntiltak i asylmottak (490.60)		1		
Kompensasjon for merverdiavgift – redusert mva.	-10			
Sum økte bevilgninger som følge av merutgifter og mindreinntekter i 2021				16 006
Kompensasjon for tapt inntektsnivå	1 900 ⁴			
Sum kompenserende bevilgninger				17 906

¹ Tallene er ikke direkte sammenliknbare med tabell 1 i rapporten under avsnitt 2.1. I undersøkelsen som tabell 1 baserer seg på, ble kommunene og fylkeskommunene bedt om kun å rapportere på netto merkostnader de hadde hatt utover tilskuddet i de tilfellene tiltak hadde blitt finansiert med øremerkede tilskudd.

² Med unntak av bevilgningene som er gitt som skjønnsmidler, er økningen i rammetilskuddet fordelt ut på kommunene over innbyggertilskuddet og fordelt etter inntektssystemets kriterier.

³ Bevilgningene til fylkeskommunenes rammetilskudd er bevilget som skjønnsmidler og er fordelt ut på den enkelte fylkeskommune etter en særskilt fordeling.

⁴ Særskilt og varig tillegg slik at den midlertidige skattesvikten i 2020 ikke får varige virkninger på kommunesektorens inntektsnivå fremover. Tillegget er ikke en kompensasjon for merutgifter eller mindreinntekter for kommunesektoren i 2021.

⁵ Også deler av bevilgningen i Prop. 1 S Tillegg 1 (2020-2021) på 950 mill. kroner var begrunnet med tapte billettinntekter i kollektivtrafikken (i tillegg til reduserte brukerbetalinger i tannhelsetjenesten og merutgifter i videregående opplæring).

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 2 Økte bevilgninger til kommunesektoren gjennom 2021 som er gitt på bakgrunn av virusutbruddet, men som ikke er kompensasjon (aktivitetsfremmende tiltak o.l.). 1 Mill. kroner

Kap.	Post	Betegnelse	Tiltak	Beløp	Prop.
225	69	Tiltak i grunnopplæringen. Tiltak for fullføring av videregående opplæring	Tilskudd for at personer uten rett til opplæring kan fullføre videregående opplæring	300	1 S
225	69	Tiltak i grunnopplæringen. Tiltak for fullføring av videregående opplæring	Tilskudd rettet mot avgangselever som går ut av videregående opplæring uten å fullføre	150	1 S
225	69	Tiltak i grunnopplæringen. Tiltak for fullføring av videregående opplæring	Fagbrev på jobb	46	1 S
225	69	Tiltak i grunnopplæringen. Tiltak for fullføring av videregående opplæring	Stimuleringstiltak lærlinger hardest rammet sektorer	100	79 S
226	21	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen. Spesielle driftsutgifter	Støtte til kommunesektoren og friskoler å ta igjen tapt læring	151,9	1 S
226	21	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen. Spesielle driftsutgifter	Støtte til digital undervisning til kommunesektoren og friskoler	50	1 S
226	21	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen. Spesielle driftsutgifter	Støtte til kommunesektoren og friskoler å ta igjen tapt læring	240,8	195 S
226	65	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen. Tilskudd til nye og utvidete sommerskoletilbud ifb. koronapandemien	Sommerskole	500	79 S
240	60	Fagskoler. Driftstilskudd til fagskoler	2 000 studieplasser i høyere yrkesfaglig utdanning (fagskole), inkl. Industrifagskolen	209	1 S
291	60	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere. Integreringstilskudd	Utvidet programtid	135	79 S
291	62	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere. Kommunale innvandreriltak	Videreføring økt bevilgning Jobbsjansen	25	1 S
291	62	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere. Kommunale innvandreriltak	Jobbsjansen	25	79 S
292	60	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap	–Norskopplæring	120	79 S
553	61	Regional- og distriktsutvikling. Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling	Sivas næringshage- og inkubasjonsprogram	76	79 S
553	68	Regional- og distriktsutvikling. Kommunal kompensasjonsordning til lokale virksomheter	Kompensasjon lokale virksomheter	1 750	79 S
553	68	Regional- og distriktsutvikling. Kommunal kompensasjonsordning til lokale virksomheter	Kompensasjon lokale virksomheter	1 296	195 S
572	60	Rammetilskudd til fylkeskommuner Innbyggertilskudd	Videreføre lærlingstilskudd	170	1 S
572	60	Rammetilskudd til fylkeskommuner Innbyggertilskudd	Bedriftsintern opplæring	200	79 S
572	60	Rammetilskudd til fylkeskommuner Innbyggertilskudd	Bedriftsintern opplæring	100	94 LS
761	68	Omsorgstjeneste. Kompetanse og innovasjon	Desentraliserte studieplasser for ansatte i omsorgstjenestene	20	1 S
761	68	Omsorgstjeneste. Kompetanse og innovasjon	Aktivitetstilbud til langtidsbeboere ved sykehjem og beboere i	75	1 S

			omsorgsboliger med heldøgns bemanning		
761	68	Omsorgstjeneste. Kompetanse og innovasjon	Tilskudd måltidsfelleskap for hjemmeboende eldre	30	79 S
762	60	Primærhelsetjeneste. Forebyggende helsetjenester	–Frisklivs-, lærings- og mestringstilbud	7	195 S
765	60	Psykisk helse, rus og vold. Kommunale tjenester	Tilskudd tilbud til barn/unge langvarig oppfølging	10	79 S
846	60	Familie- og oppveksttiltak. Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge	Åpne møteplasser - barne- og ungdomstiltak bysamfunn	10	195 S
846	61	Familie- og oppveksttiltak. Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge	Tiltak for å inkludere barn og unge	10	1 S
846	61	Familie- og oppveksttiltak. Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge	Utstyrssentraler	20	79 S
846	61	Familie- og oppveksttiltak. Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge	Tiltak for å inkludere barn og unge	45	195 S
846	62	Familie- og oppveksttiltak. Utvikling i kommunene	LOS-ordningen	7	1 S
846	62	Familie- og oppveksttiltak. Utvikling i kommunene	Foreldrestøttende tiltak	15	195 S
854	61	Tiltak i barne- og ungdomsvernet. Utvikling i kommunene	Alarmtelefon barn og unge	2	195 S
882	61	Kirkebygg og gravplasser. Tilskudd til fredete og verneverdige kirkebygg	Istandsetting av klimaskall i eldre kirker	50	1 S
Sum				5 945,7	

¹ Utover 60-postene er det i denne tabellen tatt med tre 21-poster under Kunnskapsdepartementet. Disse blir i all hovedsak tildelt kommunesektoren. Det vil også kunne være øvrige koronabegrunnede tilskudd 21-poster hvor kommunene kan søke på lik linje med andre (f.eks. under Helse- og omsorgsdepartementets område, hvor kommunene og frivillige organisasjoner kan søke), men disse er ikke tatt med i denne tabellen.

Kilde: Finansdepartementet

Vedlegg 3 Økonomiske konsekvenser og økte bevilgninger som følge av virusutbruddet i 2020

Tabell 1 Anslåtte merutgifter og mindreinntekter i 2020 som følge av virusutbruddet i arbeidsgruppens sluttrapport for 2020.¹ Mrd. kroner.²

	Anslag sluttrapport mars 2021 ⁴
Kommuner	
Merutgifter ²	6,9
Helse og omsorg	5,5
Barnehage og grunnskole	1,1
Økonomisk sosialhjelp	0,2
Øvrige tjenester ³	1,0
Besparelser som ikke er spesifisert på tjenesteområde ³	-0,9
Mindreinntekter	3,3
Foreldrebetaling barnehage og SFO	1,6
Brukerbetalinger og refusjoner helse og omsorg	0,2
Kultur og idrett	0,8
Øvrige mindreinntekter	0,6
Sum merutgifter (netto) og mindreinntekter	10,2
Lavere skatteinntekter (+)	2,7
Mindreutgift som følge av redusert pris- og lønnsvekst (-) ⁴	5,9 ⁴
Mindreutgift som følge av redusert arbeidsgiveravgift (-)	1,5
Sum kommuner	5,5
Fylkeskommuner	
Merutgifter (netto)	-0,1
Samferdsel	-0,1
Videregående opplæring	0,1
Øvrige tjenester	-0,1
Mindreinntekter	4,3
Samferdsel	3,9
Tannhelse	0,2
Videregående opplæring	0,2
Øvrige tjenester	0,0
Sum merutgifter (netto) og mindreinntekter	4,2
Lavere skatteinntekter (+)	1,1
Mindreutgift som følge av redusert pris- og lønnsvekst (-) ⁴	1,0 ⁴
Mindreutgift som følge av redusert arbeidsgiveravgift (-)	0,2
Sum fylkeskommuner	4,1
Sektoren samlet¹	
Merutgifter (netto)	6,8
Mindreinntekter (+)	7,6
Lavere skatteinntekter (+)	3,8
Mindreutgift som følge av redusert pris- og lønnsvekst (-)⁴	6,9⁴
Mindreutgift som følge av redusert arbeidsgiveravgift (-)	1,7
Sum sektoren samlet	9,6

¹ Tallene for 2020 er ikke direkte sammenlignbare med 2021 som følge av at noen virkninger ikke var aktuelle begge årene, slik som f.eks. lavere skatteinntekter og redusert lønns- og prisvekst.

² Avvik mellom leddene og summene skyldes avrunding.

³ For kommunene er summen for merutgifter oppgitt netto, etter at besparelser/mindreutgifter er trukket fra, mens merutgiftene på tjenesteområde ikke er oppgitt netto, se fotnote 3. For fylkeskommunene er eventuelle innsparinger spesifisert på tjenesteområde, slik at også tall for merutgifter på tjenesteområde er oppgitt netto.

⁴ Finansdepartementet publiserte oppdatert kommunal deflator for 2020 i Revidert nasjonalbudsjett 2021, altså etter at arbeidsgruppen avla sin sluttrapport. Anslaget for mindreutgift som følge av redusert pris- og lønnsvekst hadde ikke blitt oppdatert siden arbeidsgruppens delrapport, og anslaget fra delrapporten ble derfor gjengitt her. Anslaget i RNB 2021 var 7,4 mrd. kroner for sektoren samlet, fordelt med 6,3 mrd. kroner på kommunene og 1,1 mrd. kroner på fylkeskommunene.

Tabell 2 Bevilgninger i 2020 begrunnet med virusutbruddet.^{1,2} Mill. kroner

Bevilgninger gitt som kompensasjon for virusutbruddet i 2020	
Økt rammetilskudd kommuner (kap. 571, post 60 og 64)³	7 007³
Generelt kompenserende tiltak for merutgifter	3 750
Kompensasjon av foreldrebetaling i barnehage og SFO	1 000
Økt tilgjengelighet i helsestasjons- og skolehelsetjeneste og til avlastningstiltak og aktivitetstiltak for barn og unge med store behov	150
Økt skjønnsmidler til kommuner som har hatt større merutgifter	1 500
Skjønnstilskudd TISK-strategi	500
Økt kontrollaktivitet i kommunene av etterlevelse av smitteverntiltak	107
Økt rammetilskudd fylkeskommuner (kap. 572, post 60 og 64)⁵	3 985
Kompensasjon inntektsbortfall kollektivtransport	3 885 ³
Økt skjønnstilskudd – merutgifter smittevern videregående opplæring	100
Øremerkede tilskudd	738
Primærhelsetjeneste – praksiskompensasjon fastleger (762.70)	80
Testing ved grenseoverganger (762.63)	174
Psykisk helse, rus og vold – smittevern overfor sårbare grupper (765.71)	50
Familie og oppvekst – ferie og fritidsaktiviteter og frivillige organisasjoners arbeid rettet mot utsatte og sårbare barn og unge (846.61)	53
Innreisekarantenehotell (451.60)	75
Barne- og ungdomsvernet – utvide alarmtilbudet for barn og unge (854.61)	4
Julepakke sårbare grupper (846.61)	11
BFDs tiltakspakke – barn som henger etter i undervisning (226.21)	162
Tilskudd digitale læremidler (226.21)	56
Tilskudd digital undervisning (226.21)	73
Sum bevilgninger gitt som kompensasjon	11 730
Andre bevilgninger begrunnet med virusutbruddet i 2020 (aktivitetsfremmende tiltak o.l.)	6 263
Sum ekstrabevilgninger begrunnet med korona i 2020	17 993

¹ Tallene er ikke direkte sammenliknbare med tabell 1 i dette vedlegget. I undersøkelsen som tabell 1 baserer seg på, ble kommunene og fylkeskommunene bedt om kun å rapportere på netto merkostnader de hadde hatt utover tilskuddet i de tilfellene tiltak hadde blitt finansiert med øremerkede tilskudd.

² I tillegg til bevilgningene ga staten i 2020 smittevernuttstyr tilsvarende om lag 800 mill. kroner, som fordeles uten krav om betaling fra kommunene.

³ En bevilgning på 1 500 mill. kroner i Prop. 142 S til fylkeskommunene ble gitt som skjønnsmidler og fordelt til de enkelte fylkeskommunene i rater basert på fylkeskommunenes regnskap og oppdaterte prognoser, noe som innebar at det måtte foreligge et dokumentert behov for at utbetaling skulle skje). Eventuelle ubrukte midler skulle tilbakeføres til statskassen ved årsslutt. I alt 785,2 mill. kroner av bevilgningen ble brukt (og 714,8 mill. kroner forble ubrukt).

Kilde: Finansdepartementet